

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ

Η δόξα των σαλιγκαριών της Βουργουνδίας

& άλλα διπλωματικά παράδοξα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΙΑΣ
&
ΑΛΛΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ
ΠΑΡΑΔΟΞΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Διεύθυνση σειράς: Κωνσταντίνα Ε. Μπότσιου

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΙΑΣ & ΆΛΛΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ

Συγγραφέας: Γιώργος Γεννηματάς
Επιμέλεια-Διόρθωση: Κία Σακελλαρίδου

© 2026, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., Γιώργος Γεννηματάς

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Ιούλιος 2026

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής
τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-618-232-164-5

Στην Αθηνά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.....	11
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	
Η διαχρονικά παράδοση άσκηση της διπλωματίας.....	13
Οι πρέσβεις του Hans Holbein.....	15
Bella gerant alii, tu felix Austria nube.....	20
Η δόξα των σαλιγκαριών της Βουργουνδίας.....	25
Το συνέδριο χορεύει.....	30
Η διπλωματία των δειπνων.....	31
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	
Ηγέτες & διπλωμάτες - Η ψυχοπαθολογία της εξουσίας.....	37
Ασθενείς ηγέτες.....	39
Carolus Quintus, ο σχεδόν ανάπηρος τελευταίος βασιλιάς του παλαιού κόσμου.....	41
Ο μαγεμένος Κάρολος Β΄ της Ισπανίας.....	43
Ο βασιλιάς Ήλιος χειρουργείται.....	45
Πέτρες στα νεφρά προκαλούν την κατάρρευση αυτοκρατορίας.....	47
Οι κρυφές ασθένειες του Ναπολέοντα.....	48
Η αντισηψία οφείλεται στην ασθένεια της Βικτώριας.....	50
Η βεζενδρίνη καταστρέφει σταδιοδρομίες.....	51
Οι ασθένειες γεννούν φήμες.....	53
Ο ειρωνικός θάνατος του Μιθριδάτη.....	56
Ira furor brevis est - Ο θυμός είναι μία σύντομη τρέλα.....	57

Η μεγαλοψυχία του Ιούλιου Καίσαρα.....	58
Ικανότητα αυτοσυγκράτησης.....	59
Η περίπτωση του Ναπολέοντα.....	60
Οι νηφάλιες, παρά ταύτα, στιγμές του αυτοκράτορα.....	67
Ο φλεγματικός Ουέλινγκτον και ο χορός της δούκισσας.....	69
Παραπλάνηση, χαμαιλεοντισμός, κόθορνοι & μυστήριο.....	73
Η επιείκεια της Ιστορίας απέναντι στα σφάλματα των αλάνθαστων ηγετών.....	80
Κολακεία.....	89
Η κολακεία δεν είναι άγνωστη ούτε στη δραματουργία.....	95
Προσωπολατρεία.....	96
Η ειρωνεία του Έρνεστ Μπέβιν & ο Λουδοβίκος Α΄ της Βαυαρίας.....	98
Ο φλεγματικός Κουντουριώτης.....	100
Η αδολεσχία στην πολιτική και τη διπλωματία, οι κανονισμοί για τα λάχανα & το SMS του Βολταίρου.....	101

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η επικυριαρχία της εικόνας & ο εξωραϊσμός του ηγέτη.....	105
Η φωτογραφία ψεύδεται.....	107
Η στρατιωτική στολή & η ηρωοποίηση του ηγέτη.....	108
Η μοιραία εικόνα.....	112
Η φωτογραφία της ατιμίας.....	113
Η περίπτωση του Ιωσήφ Στάλιν.....	114
Ο αισθητικός καλλωπισμός των προέδρων.....	117
Τυχαίες δήθεν στιγμές.....	117
Οι ανεπιτήδευτες στάσεις και η αθανασία.....	119
Το ύψος ως σημείο εξωραϊσμού του ηγέτη.....	121
Η περούκα ως απαραίτητο εξάρτημα.....	123
Περί αλόγων, χρωμάτων & ανούσιων συμβολισμών.....	124
Περί αυθορμητισμού.....	127

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ιστορία & διπλωματία: ανεξερεύνητες όψεις	129
Ο Μπέρτολτ Μπρεχτ & ο λησμονημένος κόμης.....	131
Οι βωβοί μάρτυρες της Ιστορίας.....	135
Η Συνθήκη του Ράστατ & η καθιέρωση της γλώσσας της διπλωματίας.....	139
Ο Ρισελιέ, ο Πάλμερστον & η λογική του κράτους (<i>raison d'état</i>).....	143
Το δαιμόνιο της φυλής: από την Κεφαλλονιά στο Σιάμ & στις Βερσαλλίες.....	148
Όταν ανάρμοστες & αλαζονικές συμπεριφορές στιγματίζουν τη διπλωματία.....	151
Ο Κάλλαχαν, ο Χρουσόφ & οι μπότες του Ναπολέοντα.....	159
Η περικνημίδα της κόμισσας & η πτώση μιας κυβέρνησης.....	163
Τα δώρα στην εξυπηρέτηση της διπλωματίας & η καμήλα του Ολάντ.....	166

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ

Αναμνήσεις	169
Ο Σαλαδίνος, ο στρατηγός Γκουρώ & ο Χαβέζ αλ Άσαντ.....	171
Όταν ο Όμηρος συνάντησε τον Λουίς ντε Καμόες.....	174
Η Ελλάδα στους G8 & η χρυσή μπανιέρα του Τσώρτσιλ.....	178
Το ρολόι της Άνγκελα Μέρκελ.....	182
Τα ανιαρά δείπνα, τα ποτήρια της σαμπάνιας & οι περούκες των βασιλέων.....	186
Ο ανανάς της Βικτώριας & ο Τιμολέων Ναούμ.....	191
Η ξεχασμένη οβίδα στο Προεδρικό Μέγαρο.....	195
Μία βασιλική άφιξη, που δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.....	197
Quand la Chine s'éveillera... le monde tremblera.....	204
Δεκατρείς πρόεδροι υπό τη σκιά της Ακρόπολης.....	214

Το τείχος, η κατ' ευφημισμὸν ἀνοίξη, μια δολοφονία & ο φλοιός μιας καρύδας	216
---	-----

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Τα διαχρονικῶς παράδοξα & στερεότυπα των ελληνοτουρκικῶν σχέσεων	223
---	-----

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ο τίτλος του βιβλίου ενδέχεται να αιφνιδιάσει τον αναγνώστη. Συνδέεται ωστόσο με ένα ιστορικό συμβάν, το οποίο περιγράφεται στις σελίδες που ακολουθούν προκειμένου να αναδείξει τον συχνά παράδοξο τρόπο με τον οποίο οικοδομείται η Ιστορία.

Η αναλογική προσέγγιση της Ιστορίας δεν περιορίζεται σε χρονολογική παράθεση γεγονότων. Επιδιώκει κυρίως την άντληση διδαγμάτων από το παρελθόν και την ουσιαστική αξιοποίησή τους στη σύγχρονη εποχή. Μέσα από αυτήν τη διαδικασία καθίσταται δυνατή η αποφυγή επανάληψης σφαλμάτων τα οποία η ιστορική εμπειρία έχει ήδη αναδείξει. Ακόμη όμως και αθέατα ιστορικά συμβάντα συγκροτούν, συχνά με απρόσμενο τρόπο, τη διδακτική διάσταση της Ιστορίας καθώς προσφέρουν τεκμηριωμένα παραδείγματα προς αποφυγήν. Πρόκειται για αυτό που οι Αγγλοσάξονες αποδίδουν εύστοχα με τον όρο *lessons learned*.

Το ανά χείρας βιβλίο δεν αποτελεί ανάκληση ή νοσταλγική αναπόληση του παρελθόντος ούτε απολογισμός μιας επαγγελματικής διαδρομής, όπως θα μπορούσε ενδεχομένως ο αναγνώστης να υποθέσει.

Λόγω των αφηγηματικών μετακινήσεων, το κείμενο δεν ακολουθεί αυστηρά χρονολογική σειρά. Τα αναφερόμενα ιστορικά γεγονότα προκαλούν τον αναγνώστη να ανιχνεύσει ευχερέστερα την ατμόσφαιρα που κρύβεται πίσω από την έντεχνα σκηνοθετημένη αίγλη μεγάλων διεθνών διασκέψεων και συναντήσεων. Αντιθέτως από ό,τι συνήθως πιστεύεται, αυτές δεν καθορίζουν πάντα τις τύχες του κόσμου.

Το παρόν πόνημα επιχειρεί, μεταξύ άλλων, να ανατρέψει τη διαδεδομένη και συχνά άδικη απαξίωση των επαγγελματιών της Διπλωματίας, τους οποίους η Ιστορία δεν κρίνει πάντοτε αμερόληπτα. Μπορεί ο Giraudoux,¹ μέσα από μία λογοτεχνική υπερβολή, να αναφερόταν στην *ευγενική ανικανότητα των διπλωματών*. Ξεχνούσε όμως ότι τα φώτα της Ιστορίας πέφτουν στους φιλόμαχους και όχι σε αυτούς που αγωνίζονται για την οικοδόμηση της ειρήνης, μακριά από την οχλοβοή και τις ιαχές της μάχης, που αιχμαλωτίζουν τις μάζες και γοητεύουν τα πλήθη.

Γιώργος Γεννηματάς,
Κηφισιά,
άνοιξη 2026

1. Γάλλος διπλωμάτης και συγγραφέας (1882-1944).

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΗ
ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

ΟΙ ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΤΟΥ HANS HOLBEIN

Ένα από τα σημαντικότερα έργα της Εθνικής Πινακοθήκης του Λονδίνου είναι ο περίφημος πίνακας του Hans Holbein του νεότερου, *The Ambassadors*. Με εντυπωσίαζε ιδιαίτερα και κάθε φορά που τον παρατηρούσα. Συνειδητοποιούσα, πόσο δύσκολο ήταν να αποκρυπτογραφήσω τον δισεπίλυτο γρίφο, τον οποίο ο ζωγράφος σκόπιμα και περίτεχνα αποτύπωσε στο έργο του.

Ο πίνακας, φιλοτεχνημένος το 1533, αναπαριστά δύο εξέχουσες ιστορικές προσωπικότητες του 16ου αιώνα, τον Jean de Dinteville, πρέσβη της Γαλλίας στην Αυλή του Ερρίκου Η' και τον φίλο του Georges de Selve, Γάλλο επίσκοπο και διπλωμάτη. Ο Jean de Dinteville φοράει πολυτελή ρούχα, και μία πολύτιμη ερμίνα,² σύμβολο της υψηλής κοινωνικής του θέσης. Ανάμεσα στους δύο όρθιους άνδρες, υπάρχει ένα ψηλό τραπέζι, στο οποίο είναι τοποθετημένα διάφορα ετερόκλητα, με έντονη αλληγορική σημασία, αντικείμενα. Αστρονομικά όργανα, μία ουράνια σφαίρα, ηλιακά ρολόγια, ένα λαούτο με σπασμένη χορδή που υποδηλώνει την ευθραυστότητα των σχέσεων μεταξύ Καθολικών και Προτεσταντών –γενεσιουργό αιτία της αιματηρής θρησκευτικής διαμάχης της εποχής– μία επίγεια σφαίρα, ένα βιβλίο λουθηρανικών ύμνων. Σύμβολα-εργαλεία της επιστήμης, της γνώσης και της κοσμικής εξουσίας, το προσωρινό της

2. Επειδή στο Λονδίνο έπληττε και διαρκώς ασθενούσε από κρυολογήματα, ζήτησε την ανάκλησή του απ' ευθείας από τον βασιλιά του, Φραγκίσκο Α', ο οποίος, με μία χιουμοριστική επιστολή, ικανοποίησε το αίτημά του.

οποίας υπενθυμίζει, στο κέντρο του κάτω μέρους του πίνακα, ένα παραμορφωμένο κρανίο που νοηματικά συνδέεται με τον αναπόφευκτο θάνατο.

Ο Holbein επέλεξε τους δύο πρέσβεις, για να προβάλει τα μηνύματά του. Παρά την έντονη αλληγορική διάσταση του έργου του, με αυτό αναπαριστά την ιδανική εικόνα του διπλωμάτη των Νεότερων Χρόνων. Οι *Πρέσβεις* του αποπνέουν κοσμοπολιτισμό και αίσθηση πολιτικής ισχύος, συνδυασμένης με βαθιές ουμανιστικές γνώσεις.

Οι Αυλές των βασιλέων και ηγεμόνων, στην εποχή του Holbein, είχαν αρχίσει να αντιλαμβάνονται τη χρησιμότητα της ανταλλαγής μόνιμων, οιονεί επαγγελματιών, διπλωματών, πρακτική την οποία, από τα μέσα του 15ου αιώνα, η Δημοκρατία της Βενετίας είχε ήδη εφαρμόσει. Μόνιμοι διπλωματικοί αντιπρόσωποι εκπροσωπούσαν τα συμφέροντα της Γαληνοτάτης στη Φλωρεντία και τη Ρώμη.

Το 1626, ο καρδινάλιος Ρισελιέ (Richelieu, 1586-1642), έχοντας διαισθανθεί ότι η διπλωματία έπρεπε να αποτελεί μόνιμη δραστηριότητα, δημιούργησε το πρώτο υπουργείο Εξωτερικών στη χώρα του. Ήδη όμως νωρίτερα, από τον 16ο αιώνα, ο Φραγκίσκος Α΄ της Γαλλίας υπήρξε από τους πρώτους μονάρχες που έστειλε πρέσβεις σε μόνιμη βάση, καθώς ορθά πίστευε ότι με τη διαρκή εκπροσώπησή του, εξυπηρετούνταν αποτελεσματικότερα τα συμφέροντα του θρόνου αλλά και της Γαλλίας.

Την εποχή εκείνη, και προτού η διπλωματία λάβει τη σημερινή της μορφή, οι ηγεμόνες όριζαν, ως διπλωματικούς απεσταλμένους τους, πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντός τους, ευγενείς ή καρδινάλιους, πρίγκιπες ή στρατάρχες και γενικά πρόσωπα φορείς του κύρους του ηγεμόνα τους, τα οποία, λόγω ακριβώς της ιδιότητάς τους αυτής, κολάκευαν τους ηγεμόνες των κρατών υποδοχής. Η εν λόγω πρακτική, αν και δεν εξέλιπε τελείως κατά

τους Νεότερους Χρόνους, εξακολουθούσε να εφαρμόζεται ακόμη και κατά τον περασμένο αιώνα.³

Ας σημειωθεί πάντως ότι η τέχνη της διπλωματίας και ο ρόλος των πρέσβων άρχισε λίγο αργότερα να εξελίσσεται ακόμη περισσότερο, με το Μεγάλο Συνέδριο της Βεσφαλίας, το 1648, το οποίο τερμάτισε τον ολέθριο και αιματηρό για την Ευρώπη Τριακονταετή Πόλεμο. Έκτοτε, η διπλωματία πήρε άλλη μορφή, με την παρουσία στην ευρωπαϊκή σκηνή, τον 18ο αιώνα, ενός από τους επιφανέστερους διπλωμάτες στην Ιστορία, του περίφημου αλλά και δαιμόνιου Ταλλεϋράνδου, στον βίο και στην πολιτεία του οποίου θα αναφερθώ σε επόμενο κεφάλαιο.

Κατά τον 19ο αιώνα, οι πρεσβευτές συνεχίζουν να κατέχουν σημαντική εξουσία στα χέρια τους. Δεν ήταν μάλιστα σπάνιο να διαθέτουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, σχεδόν ισοδύναμη εξουσία με εκείνη των ηγετών τους, στο μέτρο που μπορούσαν με εντολή τους να κινήσουν ακόμη και τους στόλους των χωρών τους. Αναφέρομαι σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό παράδειγμα. Η κεντρική σκάλα της πρεσβευτικής κατοικίας της Ελλάδας στο Παρίσι είναι διακοσμημένη με έναν πίνακα μεγάλης κλίμακας, ο οποίος αποδίδεται στον Jean Charles Langlois. Ο πίνακας απεικονίζει την εμβληματική για τους Γάλλους Ναυμαχία του Ναυαρίνου της 20ής Οκτωβρίου του 1827. Υπενθυμίζεται ότι η εν λόγω ναυμαχία αντιπροσώπευε για τους Γάλλους την πρώτη νίκη τους, μετά την οδυνηρή μνήμη που τους κληροδότησε η Ναυμαχία του Τραφάλγκαρ, το 1805, όταν ο Nelson καταναυμάχησε τον γαλλο-ισπανικό στόλο. Και φυσικά, αντιστάθμιζε τη θλιβερή ανάμνηση

3. Οι Γάλλοι, το 1939, έστειλαν τον *ήρωα του Verdun* στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στρατάρχη Pétain, ως πρέσβη στην Ισπανία του Φράνκο. Βέβαια, η αποστολή του αυτή υπήρξε βραχύβια αφού το 1940 υπέγραψε ανακωχή με τους Γερμανούς, για να τεθεί επικεφαλής της κατοχικής κυβέρνησης του Βισύ, γεγονός που μετά προκάλεσε την καταδίκη του για προδοσία. Πέθανε, με άνοια, στη φυλακή, σε ηλικία 95 ετών.

από την ήττα τους στο Βατερλώ, το 1815. Είναι γνωστό ότι λόγω έλλειψης ταχέων μέσων επικοινωνίας οι ναύαρχοι των μεγάλων δυνάμεων δεν είχαν τον απαραίτητο χρόνο να ζητήσουν οδηγίες από τις κυβερνήσεις τους. Αρκούσε λοιπόν να λάβουν εντολές από τους πλησιέστερους πρέσβεις των χωρών τους, αν και οι ίδιοι οι εντολείς τους ήταν μακριά από τις πρωτεύουσές τους. Ο Βρετανός ναύαρχος Έντουαρντ Κόντρινγκτον (Edward Codrington) έλαβε οδηγίες από τον πρέσβη της χώρας του στην Υψηλή Πύλη, Στράτφορντ Κάννινγκ (Stratford Canning),⁴ για τον τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε να αντιμετωπίσει στο Ναυαρίνο τον Ιμπραήμ πασά, αρχηγό του τουρκοαιγυπτιακού στόλου. Ο Canning, παρ' ότι εξήγησε στον Codrington ότι θα ήταν προτιμότερο να αποφευχθεί η σύγκρουση, τον εξουσιοδότησε, αν χρειασθεί, να χρησιμοποιήσει τα κανόνια του. Η έκβαση της ναυμαχίας είναι γνωστή. Η ήττα του τουρκοαιγυπτιακού στόλου στο Ναυαρίνο συνέβαλε αποφασιστικά στην αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού.

Είναι προφανές, ότι η άσκηση της διπλωματίας, κατά τις παραπάνω αναφερόμενες χρονικές περιόδους, δεν έχει σχέση με τον τρόπο άσκησης της διπλωματίας στην εποχή μας. Οι ηγέτες και οι κυβερνήσεις επικοινωνούν πλέον απευθείας και συχνά.

4. Ο σερ Στράτφορντ Κάννινγκ, εξάδελφος του φιλέλληνα Βρετανού υπουργού Εξωτερικών, Τζωρτζ Κάννινγκ, διετέλεσε, με μακρά θητεία (1810-1858), πρέσβης της χώρας του στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Όταν, το 1832, η βρετανική κυβέρνηση ζήτησε τη διαπίστευσή του στην Αγία Πετρούπολη, ο τσάρος Νικόλαος Α' αρνήθηκε να δώσει τη συγκατάθεσή του (βλ. Sir Harold Nicolson, *Diplomacy*, Oxford University Press, 1969, σελ. 127). Η βρετανική κυβέρνηση θεώρησε τη ρωσική στάση προσβλητική και περισσότερο ακόμη ο ίδιος ο Κάννινγκ, ο οποίος αργότερα, κατά τη θητεία του στην Κωνσταντινούπολη και από κάποιο φιλέκδικο αίσθημα κινούμενος, τήρησε αντιρωσική στάση. Μοιραία, η στάση αυτή συνέβαλε στη σύμπτυξη συμμαχίας, μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Σαρδηνίας κατά της Ρωσίας, με τις γνωστές συνέπειες: τον αιματηρό Κριμαϊκό Πόλεμο, ο οποίος έληξε με την νίκη των συμμάχων και τη Συνθήκη των Παρισίων, το 1856.

Έχουν παράλληλα καθιερώσει μεταξύ τους διάφορες κόκκινες γραμμές, οι οποίες εξασφαλίζουν συνεχή και άμεση επαφή, χωρίς να απαιτείται η μεσολάβηση των διπλωματικών εκπροσώπων τους. Ωστόσο, αυτό σε καμία περίπτωση δεν μειώνει τη διαχρονική αξία και χρησιμότητα των πρέσβων, όπως θα αναφερθεί σε επόμενα κεφάλαια. Η διπλωματική πρακτική επιφυλάσσει πάντοτε τον σημαντικό και απαραίτητο ρόλο, τον οποίο οι πρέσβεις αναλαμβάνουν.

Ο σύγχρονος πλέον διπλωμάτης δεν είναι μέλος κάποιας αριστοκρατικής ελίτ. Η κατά κόρον δε χρησιμοποίηση στην εποχή μας του όρου *διπλωμάτης* είναι αδόκιμη και καταχρηστική, κατ' αντιδιαστολή με τον ορθότερο όρο *διπλωματικός* που πρέπει να αναφέρεται κυρίως στους νεοσσούς του επαγγέλματος. Η ιδιότητα του *διπλωμάτη* αποκτάται μόνο μετά την ανάδειξη ιδιαίτερων ικανοτήτων, οι οποίες συνδέονται, όχι μόνο με τις γνώσεις αλλά και με την εμπειρία και την ικανότητα να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις, που αντιμετωπίζει η δύσκολη διπλωματική καριέρα, όταν βέβαια ασκείται με τους επιβαλλόμενους όρους. Το διπλωματικό επάγγελμα απαιτεί ευθυκρισία, ψυχραιμία, διαρκή εγρήγορση, σωστή και όχι υπερφίαλη κοινωνική παρουσία, καλλιέργεια επαφών, άπταιστη γνώση ξένων γλωσσών, ευρύτατες γνώσεις Ιστορίας, πολιτισμού, πολιτικής, οικονομίας, και ικανότητα προσαρμογής στο διαρκώς μεταβαλλόμενο, λόγω μεταθέσεων, φυσικό αλλά και πολιτικό περιβάλλον. Επιπλέον, ο διπλωμάτης πρέπει να είναι σοβαρός, ευπρεπής, έντιμος, ευπροσήγορος, και να διαθέτει ικανότητα διαπραγμάτευσης. Απαραίτητο να είναι εχέμυθος και να ενεργεί διακριτικά, μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, και να αποφεύγει κάθε προσπάθεια προβολής ενεργειών ή πρωτοβουλιών του.⁵

5. Γιώργος Γεννηματάς, *Ακόμη και με δανεικό στυλό γράφεται η Ιστορία*, 3η έκδοση, εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 2022. Σελ. 19-20.

BELLA GERANT ALII, TU FELIX AUSTRIA NUBE ⁶

Σε παλαιότερες εποχές, οι διπλωματικοί απεσταλμένοι είχαν ποικίλα και πολλές φορές ετερόκλητα καθήκοντα, συνυφασμένα με ένδοξες στιγμές ή ακόμη και τραγωδίες. Υπάρχει όμως και μία άλλη μορφή καθηκόντων και ειδικότερα όπως αυτά επιτελούνταν, η οποία μόνον θυμηδία μπορεί να προκαλέσει. Η μορφή αυτή καθιερώθηκε τον 16ο κυρίως αιώνα, επιφορτίζοντας διπλωμάτες της εποχής, να αντικαθιστούν στις γαμήλιες τελετές τους ίδιους τους ηγεμόνες τους. Τότε, το στοιχείο της υπερβολής κυριαρχούσε. Λέγεται μάλιστα ότι, το 1581, για την προετοιμασία του γάμου μεταξύ της Ελισάβετ Α΄ της Αγγλίας και του Γάλλου δούκα του Ανζού, η χώρα του δεύτερου απέστειλε μία έκτακτη πρεσβεία, αποτελούμενη από επτακόσια άτομα, με επικεφαλής δεκατρείς πρέσβεις. Το πολυάριθμο πάντως αυτής της διπλωματικής αποστολής δεν ήταν η αιτία να μην γίνει ποτέ αυτός ο γάμος.

Υπενθυμίζω ότι τον 16ο αιώνα παγιώθηκε η εξουσία των Αψβούργων, με τη σύναψη γάμων των μελών της οικογενείας τους, με μέλη άλλων δυναστειών, μηδέ εξαιρουμένων και των συγγενών τους. Σε επόμενο κεφάλαιο, αναφέρονται οι δυσμενείς συνέπειες της συγκεκριμένης πρακτικής. Αρχιτέκτονας της πολιτικής αυτής υπήρξε ο Μαξιμιλιανός Α΄, αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας⁷ η οποία, κατά την επιτυχή αν και υπερβολική ρήση του Βολταίρου, *δεν υπήρξε ποτέ ούτε αγία ούτε ρωμαϊκή ούτε αυτοκρατορία*.

Μία τέτοια χαρακτηριστική περίπτωση προέκυψε από τη

6. *Ας κάνουν οι άλλοι πόλεμο. Εσύ, ευτυχισμένη Αυστρία, να παντρεύεσαι.*

7. Συνασπισμός διαφόρων ηγεμονιών της κεντρικής Ευρώπης, κυρίως γερμανικών, μεταξύ των 10ου-19ου αιώνων.

σημαντικότερη συνθήκη του 16ου αιώνα, τη Συνθήκη του Cateau-Cambrésis (1559), η οποία παρέμεινε σε ισχύ περισσότερο από εκατό χρόνια και υπογράφηκε από τον Φίλιππο Β΄, βασιλιά της Ισπανίας, και τον Ερρίκο Β΄, βασιλιά της Γαλλίας. Η συνθήκη αυτή ανάγκαζε τη Γαλλία να θέσει τέλος στις φιλοδοξίες της στην Ιταλία και να εγκαταλείψει την εκεί πολιτική της ανάμειξη, με συνέπεια την επικράτηση της Ισπανίας στην Ευρώπη. Ένας από τους πολλούς όρους της συνθήκης επέβαλε τον γάμο του Ισπανού βασιλιά με την κόρη του Γάλλου ομολόγου του, Ελισάβετ. Ο γαμπρός, ο οποίος είχε τη διπλάσια ηλικία της δεκατετραετούς Ελισάβετ, απαίτησε να τελεσθεί το μυστήριο στην ισπανική Αυλή. Η γαλλική όμως πλευρά είχε αντίρρηση και τελικά ο γάμος τελέστηκε δι' αντιπροσώπου, αφού η Αυτού απόυσα Μεγαλειότης (ο Φίλιππος Β΄) παρέμεινε στις Βρυξέλλες. Αντιπρόσωπος του Ισπανού μονάρχη ορίστηκε ο δούκας της Άλμπα, τα υψηλά διπλωματικά καθήκοντά του οποίου συνίσταντο στη συμβολή του στη διεξαγωγή της όλης γαμήλιας διαδικασίας, στη θέση του βασιλιά του. Μετά τη θρησκευτική τελετή, η νύφη και ο δι' αντιπροσώπου γαμπρός ξάπλωσαν σε ένα κρεβάτι, ξεγυμνώνοντας τους μηρούς τους. Τον δεξιό της η νύφη και τον αριστερό του ο δούκας, ο οποίος, σύμφωνα με την εθιμοτυπική της εποχής εκείνης πρακτική, τον ώθησε προς εκείνον της νύφης. Η όλη σκηνή αυτής της γαμήλιας τελετουργίας έλαβε χώρα μάλιστα παρουσία μαρτύρων. Μόλις η επαφή των δύο μηρών ολοκληρώθηκε, αυτομάτως ο γάμος θεωρήθηκε ολοκληρωμένος, *consummé*, κατά την έκφραση της αυλικής ευγένειας, η οποία επικρατούσε τότε. Με την επαφή των δύο μηρών, η Ελισάβετ έγινε βασίλισσα της Ισπανίας. Ήταν η εποχή των θαυμάτων.⁸

8. Jean Orieux, *Catherine de Medicis ou la Reine noire*, Flammarion, Paris 1986, σελ. 230-231.

Κατά τον περιβόητο όμως αυτόν γαλλο-ισπανικό γάμο, σημειώθηκε και ένα τραγικό συμβάν. Παράλληλα, διοργανώθηκαν μεγάλες τελετές και για έναν άλλο γάμο, εκείνον της Μαργαρίτας, αδελφής του Γάλλου βασιλιά, με τον δούκα της Σαβοΐας Εμμανουήλ-Φίλιπερτ (Emmanuel-Philibert de Savoie). Ο Ερρίκος Β΄, θιασώτης του ιπποτισμού, θέλησε να προσδώσει μία νότα βασιλικού κύρους στις εκδηλώσεις για τον γάμο της αδελφής του, συμμετέχοντας σε ένα ιπποτικό τουρνουά, το οποίο αποτελούσε παλαιό έθιμο. Σύμφωνα με αυτό, γενναίοι ευγενείς προσποιούνταν ότι μονομαχούσαν, συμμετέχοντας σε εικονική μονομαχία. Στο τέλος της κατ' εικόνα μονομαχίας, ο Ερρίκος Β΄, για να εντυπωσιάσει την παριστάμενη αγαπημένη-ερωμένη του Διάνα ντε Πουατιέ –τα συμβολικά χρώματα της οποίας, μαύρο και άσπρο, αυτός έφερε ως διακριτικά– αποφάσισε να επαναλάβει, με έναν άλλον πρόσθετο γύρο, τη μονομαχία. Η σύζυγός του, Αικατερίνη των Μεδίκων, βαθιά προληπτική, τον εκλιπαρούσε να αποφύγει την έστω και εικονική σύγκρουση. Αντίπαλός του, ο κόμης Γκάμπριελ ντε Μοντγκόμερι, ο οποίος πλήγωσε θανάσιμα με το δόρυ του τον ανταγωνιστή του βασιλιά, στο αριστερό του μάτι, με αποτέλεσμα να επέλθει, παρά τις απέλπιδες προσπάθειες των γιατρών του, ο θάνατος του τελευταίου. Τραγική λεπτομέρεια, κατά συμβουλή ενός διάσημου τότε γιατρού, η Αικατερίνη διέταξε την άμεση εκτέλεση τεσσάρων ήδη καταδικασμένων σε θάνατο προκειμένου να χρησιμεύσουν ως πειραματόζωα, ώστε να μελετηθούν οι συνέπειες εξαγωγής του δόρατος, το οποίο έμπηξαν βίαια στο μάτι των πτωμάτων.⁹ Αμέσως μετά, η Αικατερίνη αναφώνησε την ιστορική φράση: *Lacrimae hinc, hinc dolor* (ιδού η πηγή των δακρύων μου και της λύπης μου).

Παρόμοιου πάντως, δι' αντιπροσώπου τύπου γάμοι δεν ήταν

9. Βλ. ομοίως ως άνω, σελ. 233 και επόμ.

τελείως άγνωστοι, ιδίως κατά τους 15ο-19ο αιώνες. Είναι χαρακτηριστικό ότι, το 1490, ο μελλοντικός αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, Μαξιμιλιανός, νυμφεύθηκε δι' αντιπροσώπου τη μέλλουσα σύζυγό του Άννα της Βρετάνης, την πλουσιότερη γυναίκα της εποχής της. Λέγεται μάλιστα, χωρίς να υπάρχει σοβαρή ιστορική βάση, ότι προκειμένου να θεωρηθεί ότι ο γάμος *καταναλώθηκε*, ο στενός σύμβουλος και αντιπρόσωπος του Μαξιμιλιανού κατακλίθηκε την νύχτα του γάμου στο ίδιο κρεβάτι με τη νύφη, φορώντας πανοπλία που κάλυπτε όλο του το σώμα, εκτός από το δεξιό πόδι και χέρι του. Ανάμεσα δε στο ζεύγος τοποθετήθηκε ένα ξίφος. Το επεισόδιο αυτό μάλλον ανήκει στη σφαίρα της φαντασίας. Η μυθολογική διάσταση όμως που του αποδόθηκε περιείχε έναν πυρήνα αλήθειας. Υπογράμμιζε τον ισχυρό συμβολισμό τού δι' αντιπροσώπου γάμου, ο οποίος όχι μόνο δεν ήταν ξένος προς την εποχή εκείνη αλλά και που ιστορικοί και δυναστικοί λόγοι πολλές φορές τον επέβαλλαν.

Αλλά και κατά τους Νεότερους Χρόνους, επαναλαμβάνεται η περιέργη, ωστόσο ευεξήγητη για την εποχή, πρακτική. Ο Αυστριακός πρῶην πρέσβης στη Γαλλία, που δεν ήταν άλλος από τον μετέπειτα καγκελάριο Μέττερνιχ, ο οποίος είχε αναλάβει, εν τῷ μεταξύ, το χαρτοφυλάκιο του υπουργού Εξωτερικών στη Βιέννη, προσπαθώντας να αποφύγει τον γάμο του Ναπολέοντα με την αδελφή τού τσάρου Αλέξανδρου, προώθησε την ιδέα γάμου του Ναπολέοντα με την αρχιδούκισσα Μαρία-Λουίζα, κόρη του αυτοκράτορα της Αυστρίας. Η νύφη έτρεφε έντονη αντιπάθεια για τους Γάλλους και βέβαια για τον Ναπολέοντα. Και τούτο ήταν φυσικό, αφού μετά την ήττα των Αυστριακών στη Μάχη της Ουλμ, τον Οκτώβριο του 1805, ο Ναπολέων εισήλθε στη Βιέννη, γεγονός που ανάγκασε την αυστριακή αυτοκρατορική οικογένεια να καταφύγει στην Ουγγαρία. Ο Ναπολέων επανήλθε, πάλι ως νικητής, στη Βιέννη, τον Μάιο του 1809, μετά τη Μάχη του Βαγκράμ,

κατά την οποία ηττήθηκαν και πάλι οι Αυστριακοί, αναγκάζοντας, για μια ακόμη φορά, την οικογένεια της Μαρίας-Λουίζας να καταφύγει και πάλι στην Ουγγαρία. Ήταν λοιπόν εύλογος ο φόβος που της προκαλούσε ο γάμος της με τον Ναπολέοντα. Επίσης, εύλογοι όμως πολιτικοί λόγοι ανάγκασαν τον Αυστριακό αυτοκράτορα να συγκατανεύσει στην ένωση της κόρης του με τον εχθρό του προκειμένου να εξασφαλίσει την ειρήνη και την ασφάλεια στη χώρα του.

Τον Μάρτιο του 1810, στη Βιέννη, τελέστηκε ο πολιτικός γάμος δι' αντιπροσώπου. Το περίεργο ήταν η επιλογή του αντιπροσώπου του Ναπολέοντα, ο οποίος δεν ήταν άλλος από τον πρώην εχθρό του, τον αρχιδούκα της Αυστρίας Κάρολο, θείο της Μαρίας-Λουίζας. Η δε έξαψη της λαϊκής δοξασίας της εποχής έφθασε στο σημείο να αναφέρει καθ' υπερβολήν την πληροφορία –η οποία ουδόλως επιβεβαιούται ιστορικά– ότι κατά τη διάρκεια της γαμήλιας τελετής στη Βιέννη, ο Αυστριακός αρχιεπίσκοπος ευλόγησε ένδεκα βέρες, επειδή ουδείς ήταν σε θέση να γνωρίζει την ακριβή περιφέρεια του δακτύλου του γαμπρού. Ο επίσημος πάντως γάμος τελέστηκε ένα μήνα αργότερα στο Παρίσι, παρουσία όμως αυτήν τη φορά, και των δύο συζύγων.

Ήταν ευεξήγητη η αδημονία του Ναπολέοντα να συνδεθεί το ταχύτερο με τη δυναστεία των Αψβούργων, για προφανείς λόγους: να κατευνάσει αφενός την αντιπαλότητα της τότε κραταιάς Αυστρίας και αφετέρου για να αποκτήσει διάδοχο, τον οποίο ο προηγούμενος γάμος του με την Ιωσηφίνα τού είχε στερήσει. Καρπός του γάμου του με τη Μαρία-Λουίζα υπήρξε, ως γνωστόν, η γέννηση του *Βασιλιά της Ρώμης*, τραγικής φιγούρας της Ιστορίας, η οποία επιφύλαξε σε αυτόν πολύ διαφορετική τύχη από εκείνη που φανταζόταν ο πατέρας του. Ανατράφηκε στο περιβάλλον των Αψβούργων, το οποίο σκόπιμα του αποστέρησε κάθε ιδιότητα και επαφή που θα τον συνέδεε με τη χώρα της καταγωγής του και φυσικά με τον πατέρα του, τον οποίο δεν συνάντησε ποτέ

πια, μετά τη νηπιακή ηλικία του. Πέθανε ως δούκας του Ράιχ-σταντ, σε ηλικία μόλις είκοσι ενός ετών, από φυματίωση, χωρίς ποτέ να αισθανθεί τη μητρική αγάπη.

Το περίεργο είναι ότι ακόμη και στην εποχή μας δεν εξέλιπε η πρακτική τού δι' αντιπροσώπου γάμου. Στην πολιτεία Μοντάνα των ΗΠΑ επιτρέπεται ο τύπος του γάμου αυτού (*proxy marriage*). Η υιοθέτηση, πριν από πολλές δεκαετίες, του σχετικού νόμου που επιτρέπει τούτο οφείλεται στην ανάγκη της παροχής της δυνατότητας στους Αμερικανούς στρατιώτες που βρίσκονταν στο μέτωπο, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, να νυμφευθούν την εκλεκτή της καρδιάς τους. Σύμφωνα με την αμερικανική νομοθεσία, ο τύπος αυτός του γάμου προϋποθέτει ότι τουλάχιστον ο ένας των συζύγων πρέπει να είναι ενεργό μέλος των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ ή να είναι κάτοικος της Μοντάνα και φυσικά ο γάμος να μην υποκρύπτει κάποια σκοπιμότητα που να συνδέεται με μεταναστευτικούς λόγους.

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΙΑΣ

Εκκοσμικευμένος κληρικός, πολιτικός και κορυφαίος διπλωμάτης, ο καρδινάλιος Ταλλεϋράνδος (Charles-Maurice de Talleyrand) υπήρξε επί πενήντα χρόνια εκ των σημαντικότερων διαμορφωτών της ευρωπαϊκής Ιστορίας. Λόγω της υπέρμετρης κυνικότητας που τον διακατείχε και της σωματικής του αναπηρίας που του είχε προκαλέσει η παραμόρφωση του άκρου του ποδιού του (ραιβοϋπποποδία), η Ιστορία του απέδωσε την προσωνυμία του χαλού διαβόλου (*le diable boiteux*). Ο καρδινάλιος, με αξιοθαύμαστη

ικανότητα, συνήθιζε να αλλάζει συνεχώς θέσεις, με άνεση και άκρατο καιροσκοπισμό, υποστηρίζοντας διαφορετικά καθεστώτα –Γαλλική Επανάσταση, Ναπολέοντα, Βουρβόνους– ενώ πάντοτε διακατεχόταν από προσωπικά και ιδιοτελή συμφέροντα. Ο σε υπέρτατο βαθμό ανεπτυγμένος χαμαιλεοντισμός του θύμιζε την ευκολία, με την οποία ορισμένα ερμαφρόδιτα μαλάκια, όπως τα σαλιγκάρια, εναλλάσσουν αρσενικούς και θηλυκούς ρόλους προκειμένου να αναπαραχθούν. Είναι λοιπόν ευεξήγητη η ιδιαίτερη προτίμηση που έτρεφε στα μαλάκια αυτά, τα οποία δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει και ως διπλωματικό εργαλείο.

Βρισκόμαστε στις 3 Μαρτίου του 1814. Ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄, μαζί με τους Κοζάκους του, εισέρχεται θριαμβευτικά στο Παρίσι. Λίγα μόνο χρόνια τον χώριζαν από την ιστορική συνάντησή του με τον Ναπολέοντα στην Erfurt της κεντρικής Γερμανίας, τον Οκτώβριο του 1808, η οποία κατέληξε στην ομώνυμη συνθήκη που καθόριζε την κοινή πολιτική των δύο αυτοκρατόρων. Η φιλία των δύο αυτοκρατόρων τελικά αποδείχθηκε μάταιη, αν και ο τσάρος έδειξε εντυπωσιασμένος στην Ερφούρτη ακόμη και από το δώρο που του πρόσφερε ο Γάλλος αυτοκράτορας –ένα βαρύτιμο σερβίτσιο από πορσελάνη των Σεβρών, με αιγυπτιακές παραστάσεις– τον οποίο θαύμαζε, αν και τον μισούσε.

Τον Απρίλιο του 1814, ευρισκόμενος στο ανάκτορο του Φονταινεμπλό (Fontainebleau), ο Ναπολέων παραιτείται από τον γαλλικό θρόνο και αμέσως μετά αναχωρεί για το νησί Έλβα. Ο Ταλλεϋράνδος πείθει τους συνασπισμένους κατά του Ναπολέοντα συμμάχους –τον αυτοκράτορα της Αυστρίας, τον βασιλιά της Πρωσίας, τον τσάρο της Ρωσίας και τον εκπρόσωπο της Αγγλίας– να ορίσουν τον Λουδοβίκο ΙΗ΄, αδελφό του καρατομηθέντα Λουδοβίκου ΙΣΤ΄, ως βασιλιά της Γαλλίας. Ο νέος βασιλιάς, του οποίου η υγεία ήταν ήδη επισφαλής, επιστρέφει την 29η Απριλίου του 1814, ύστερα από είκοσι τρία χρόνια εξορίας, και παραμένει

λίγες ημέρες στον πύργο της Κομπιένης (Compiègne) για να προετοιμάσει την επιστροφή του στο Παρίσι. Εκεί, συναντιέται με τον τσάρο, μέσα σε μία κάθε άλλο παρά θερμή ατμόσφαιρα. Ο τσάρος εκνευρίζεται από τη συμπεριφορά του οικοδεσπότη του, την οποία κρίνει μειωτική απέναντι στο πρόσωπό του. Όταν μέσα από σκοτεινούς διαδρόμους τον οδηγούν στο τμήμα του πύργου όπου θα διέμενε, ο Αλέξανδρος διαπιστώνει ότι το κατάλυμά του, σε σύγκριση με τα πολυτελή διαμερίσματα του οικοδεσπότη και της οικογενείας του, ήταν αναντίστοιχου επιπέδου, άρα και προσβλητικό για τον τσάρο πασών των Ρωσιών. Ο Λουδοβίκος, καθισμένος σε μία πολυθρόνα, δέχεται απαθής τον τσάρο, χωρίς να σηκωθεί από τη θέση του, ενώ ο φιλοξενούμενος κάθεται σε μία απλή καρέκλα. Αργότερα, ο εκνευρισμός του επιτείνεται, όταν ο Λουδοβίκος εισέρχεται πρώτος στην τραπεζαρία του πύργου και σερβίρεται πρώτος, αφού, με έντονο ύφος αποτρέπει τον σερβιτόρο να παρουσιάσει το πρώτο πιάτο στον φιλοξενούμενο τσάρο. Ο Γάλλος μονάρχης, με ακόρεστη όρεξη, καταβροχθίζει μεγάλες ποσότητες φαγητού, σε αντίθεση με τον φιλοξενούμενό του τσάρο, ο οποίος παραμένει σιωπηλός. Μετά το δείπνο, ο τσάρος αναχωρεί εσπευσμένα για το Παρίσι, βαθιά χολωμένος από τη συμπεριφορά του Γάλλου βασιλιά. Είναι εξάλλου γνωστό ότι δεν έτρεφε μεγάλη συμπάθεια στους Βουρβόνους, τους οποίους θεωρούσε αλαζόνες και υπερβολικά προσκολλημένους στο πρωτόκολλο, παρά το γεγονός ότι ο ίδιος είχε συγκατανεύσει για την άνοδο στο θρόνο του αγενούς Λουδοβίκου.¹⁰

Ο τελευταίος αποκαλείτο βασιλιάς-πολυθρόνα. Με απουσία κάθε φυσικής σωματικής δραστηριότητας, γνωστός για την ακόρεστη όρεξή του, την οποία κληρονόμησε από τον πρόγονό του

10. Σχετικά με το επεισόδιο στον πύργο της Κομπιένης, βλ., Henri Troyat, *Alexandre 1er, le Sphinx du Nord*, Flammarion, Paris 1980 (σελ. 270).

Λουδοβίκο ΙΔ΄ ήταν ανίκανος να σταθεί όρθιος και ακόμη περισσότερο να περπατήσει, λόγω της παχυσαρκίας, της κακής διατροφής, και διαφόρων ασθενειών από τις οποίες υπέφερε, κυρίως της ουρικής αρθρίτιδας (ποδάγρας). Έτσι, ήταν υποχρεωμένος να μετακινείται καθισμένος σε ειδικά διασκευασμένη κινητή πολυθρόνα. Το 1807, όταν ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄ συνήψε εφήμερη συμμαχία με τον Ναπολέοντα, εξαναγκάστηκε να αποχωρήσει βιαίως από τον τόπο της διαμονής του, το Mitau, πρωτεύουσα του δουκάτου της Courlande (στη σημερινή Λετονία, που τότε ανήκε στη Ρωσία). Λόγω της εσπευσμένης αναχώρησης, υποχρεώθηκε να διανύσει ικανή απόσταση, μέσα στα χιόνια, με αποτέλεσμα να αποκτήσει μεγάλη ευπάθεια στα πόδια. Από τότε, του ήταν αδύνατο να περπατάει φορώντας κανονικά υποδήματα, παρά μόνο βελούδινες μπότες ή παντόφλες. Για τον λόγο αυτόν, αργότερα, προσβλήθηκε από γάγγραινα. Δεδομένης δε της βουλιμικής του προσήλωσης στα στρείδια, και γενικά στα θαλασσινά, η Ιστορία του απέδωσε ένα ακόμη πρόσθετο προσωνύμιο, εκείνο του *Λουδοβίκου των στρειδιών*. Εκείνος πάντως ουδόλως επτοείτο από την κατάσταση της υγείας του, έλεγε δε αποφθεγματικά, *non pedes sed caput faciunt regem* – *δεν είναι τα πόδια αλλά το κεφάλι που κάνει ένα βασιλιά*, θέλοντας να δείξει ότι η προσωπικότητα και η οξυδέρκεια και όχι η σωματική ρώμη αποτελούν τα συστατικά στοιχεία του ηγέτη.¹¹

Ο δαιμόνιος Ταλλεϋράνδος, ο οποίος είχε διαθέσει την αρχοντική κατοικία του, της οδού Saint-Florentin στο Παρίσι,¹² για

11. Συλλογικό έργο, υπό τον συντονισμό-επιμέλεια του Patrice Gueniffey, *Les derniers jours des rois*, Perrin & Le Figaro Histoire, Paris 2014. Από το κεφάλαιο του Daniel de Montplaisir, σελ. 277 και επόμ.

12. Jean Orioux, *Talleyrand ou le Sphinx incopris*, Flammarion, Paris 1970, σελ. 818. «Στην οδό Saint-Florentin υπήρχε ένα παλάτι και ένας υπόνομος», έλεγε χαρακτηριστικά ο Βίκτωρ Ουγκώ, ο οποίος, αν και αναγνώριζε τις ικανότητες του Ταλλεϋράνδου, ουδέποτε αμφέβαλε για τον χαρακτήρα του. Η λεκτική αντίθεση που

τη φιλοξενία του τσάρου, διοργανώνει λίγες ημέρες μετά, στις 14 Μαΐου του 1814, ένα επιδέξιο δείπνο, προς τιμήν του υψηλού προσκεκλημένου του. Προκειμένου δε να εκπλήξει ευχάριστα τον Αλέξανδρο και να αποκαταστήσει τις σχέσεις των δύο μοναρχών, αναθέτει στον μάγειρά του να παρουσιάσει, ως κύριο πιάτο, κάτι όχι συνηθισμένο, το οποίο θα μπορούσε να εντυπωσιάσει. Ο μάγειρας, ο οποίος έφερε το όνομα του αρχαίου Έλληνα λυρικού ποιητή Ανακρέοντα, επιλέγει μία συνταγή με σαλιγκάρια, όπως ακριβώς τα έτρωγαν από παλιά στη Βουργουνδία (*Escargots à la Bourguignonne*). Ο υψηλός προσκεκλημένος και η ακολουθία του, παρά το γεγονός ότι παραξενεύτηκε πολύ μόλις συνειδητοποίησε τι θα έτρωγε, αντίθετα λάτρεψε τελικά τη συνταγή. Στη μνήμη του χαραχτηκε για πάντα εκείνο το δείπνο του ευρηματικού Ταλλεϋράνδου,¹³ τα σαλιγκάρια του οποίου κατέκτησαν ακόμη και τον νικητή του Ναπολέοντα. Επιβεβαιώθηκε έτσι και αυτό που ευφυώς έλεγε ο Αμερικανός δημοσιογράφος Doug Larson, *never doubt the courage of the French, they are the ones who discovered that snails were edible*.¹⁴

Ακόμη μέχρι σήμερα, τα σαλιγκάρια κατέχουν προνομιακή θέση στις διατροφικές συνήθειες των Γάλλων. Όπως λέγεται, η κατανάλωσή τους υπολογίζεται σε 30.000 τόνους ετησίως.

περιλαμβάνεται στην παραπάνω φράση ομιλεί αφ' εαυτής. Ίσως όμως, η επιτομή της προσωπικότητας του Ταλλεϋράνδου να αποτυπώνεται εναργέστερα με τη φράση του Ουγκώ και πάλι μόλις πληροφορήθηκε τον θάνατο του καρδινάλιου: «Ήταν μία παράξενη, τρομακτική και αξιοσημείωτη προσωπικότητα, το όνομά του ήταν Σαρλ-Μωρίς ντε Περιγκόρ, ήταν ευγενής σαν τον Μακιαβέλλι, ιερέας σαν τον Γκοντί, καθηγμενός σαν τον Φουσέ, πνευματώδης σαν τον Βολταίρο και χαλός σαν τον διάβολο». 13. François Bonneau, *Talleyrand à table ou La cuisine des Princes*, F. Bonneau (chez l'auteur), Châteauroux 1988. Σελ. 78 και επόμ., με αναφορά στο βιβλίο του A. Cottignon (συχνά, Amédée Coffignon), *L'Estomac de Paris*.

14. *Μην αμφιβάλλετε ποτέ για το θάρρος των Γάλλων, είναι αυτοί που ανακάλυψαν ότι τα σαλιγκάρια ήταν βρώσιμα.*

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΙΑΣ & ΆΛΛΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ

Σε μία απολαυστική περιπλάνηση σε περασμένους αιώνες αλλά και στη σύγχρονη εποχή, ο αναγνώστης θα ανακαλύψει ένα πλούσιο ψηφιδωτό ιστορικής μνήμης στο οποίο ξεδιπλώνονται χαρακτήρες, παραδοξότητες και άγνωστα επεισόδια που έχουν καθοριστικά επηρεάσει τον ρου της Ιστορίας.

Ο Γιώργος Γεννηματάς, πρέσβης ε.τ., ύστερα από το βιβλίο του *Και με δανεικό στυλό γράφεται η Ιστορία*, οδηγεί τώρα τον αναγνώστη σε ιστορικά και διπλωματικά στιγμιότυπα που παραμένουν έξω από τις φωτισμένες σελίδες της επίσημης Ιστορίας. Με υλικό από σπάνιες πηγές και από τη μακρά διπλωματική σταδιοδρομία του, παρουσιάζει παράδοξα συμβάντα, άγνωστες πτυχές της Ιστορίας και ενδιαφέρουσες εμπειρίες των πρωταγωνιστών της.

Με ευγενές και διακριτικό ύφος γραφής, φωτίζει τους δαιδαλώδεις κόσμους της Διπλωματίας και τα παρασκήνια διεθνών διασκέψεων, και προσφέρει στον αναγνώστη ένα ευρύ πεδίο προβληματισμού και άντλησης χρήσιμων συμπερασμάτων.

Το βιβλίο, όπως προϊδεάζει και ο τίτλος του, διατρέχεται από εκλεπτυσμένη και ευφυή αίσθηση χιούμορ.

σειρά ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ & ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η σειρά περιλαμβάνει έργα Ελλήνων και ξένων συγγραφέων για την ελληνική, ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία, με διεισδυτική και αδογματίστη ματιά. Οι αναζητήσεις του σήμερα συνδέονται με γεγονότα, ιδέες και δυναμικές του παρελθόντος. Η σειρά αναδεικνύει την Ιστορία ως ζωντανό κομμάτι των ταυτοτήτων και των αποφάσεων που συνοδεύουν τα βήματά μας στο παρόν και στο μέλλον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ Ε. ΜΠΟΤΣΙΟΥ Καθηγήτρια Ιστορίας και Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

www.epbooks.gr